

Setkání dvou tvůrčích osobností

Předmluva Grayce Susan Burian

Oba Jarkovi rodiče pocházeli z Československa, ale seznámili se a vzali se zde v New Yorku. Když se narodil Jarka, mluvilo se doma jen česky. Angličtina, kterou také všichni dobře ovládali, sloužila k dorozumívání s okolním světem. Jako chlapec trávil Jarka několikrát prázdniny s matkou, někdy i s otcem, v Praze a v Brně, kde žili jejich příbuzní. Když mu bylo osmnáct, po dvou letech na Rutgers University v New Jersey, vstoupil Jarka do armády. Byl umístěn v jednotkách americké okupační armády ve Frankfurtu, odkud mohl o dovolenkách navštěvovat českou rodinu. Češtinu znal tedy velmi dobře, stejně jako zemi.

Jarka miloval divadlo, a když se vrátil do civilu, začal jej studovat. Já jsem studovala a pracovala v New Yorku, kde jsme se setkali jako herci v jedné off-broadwayské inscenaci. Bylo to šťastné setkání, o deset měsíců později jsme se vzali. Jarka velice chtěl učit, a tak dál pokračoval v doktorském studiu na Cornell University. Já jsem jej samozřejmě následovala. Můj muž chtěl psát disertační práci o českém divadle, ale jeho zkušební komise jej od toho zrazovala s tím, že o tomto tématu zřejmě nikdo neví víc než on sám. Nakonec tedy obhájil práci o moderních adaptacích *Oresteii*. Tehdy neměl ani ponětí, že se české divadlo nakonec stejně stane významnou součástí jeho života.

Poté, co doktorská studia ukončil, přijal pedagogickou pozici na zdejší škole, dnešní Newyorské státní univerzitě v Albany. V roce 1964, za prezidenta Johnsona, se umění začalo finančně podporovat. Paul Pettit, který byl v té době vedoucím katedry divadla, navrhnul, aby se Jarka pokusil podat grant na výzkum systému podpory československého divadla, o kterém se říkalo, že má nejdelší historii na světě. Záměr se podařil a my jsme se vypravili na první cestu do Evropy. V Československu jsme strávili tři měsíce, během kterých také Jarka přednášel o americkém divadle a zrežiroval Williamsův *Skleněný zvěřinec* v kladenském divadle. Byla to vynikající zkušenost, která jej přivedla k tomu, že se jen o tři roky později ucházel o další grant, aby mohl pokračovat ve svém výzkumu.

JB s Grayce Burian,
na zahradě domu Svobodových

V té době se jeden z našich přátel, který učil na Wesleyanské univerzitě a pracoval pro jejich vydavatelství, zmínil, že by je zajímal slavný český scénograf Josef Svoboda, o kterém by možná něco rádi publikovali. Všechno do sebe krásně zapadlo, až na to, že jsme netušili, že dojde k okupaci Československa. Stejně jsme jeli, samozřejmě pod záštitou americké ambasády. Prostřednictvím Divadelního ústavu v Praze se potom Jarka setkal se Svobodou a zrodila se krásná spolupráce.

Jarka Svobodu často navštěvoval, viděli jsme všechny jeho inscenace i jeho *Laternu magiku*, a sblížili se s jeho milou rodinou, s manželkou Libuší a tehdy asi čtrnáctiletou dcerou Šárkou. Rok v Československu přinesl knihu o Svobodovi vydanou ve Wesleyan Press a předznamenal mnoho dalších grantů, semestrálních či celoročních stáží a cest, při kterých Jarka studoval Svobodovu práci a československé divadlo a jeho tvůrce vůbec. Výsledkem je pět knih, desítky studií a článků a kompletní rejstřík Svobodova díla.

Svobodovi se stali našimi drahými přáteli. Někdy Jarka cestoval do Československa na kratší dobu sám, obvykle na Pražské Quadriennale, a tehdy bydlel u Svobodových doma. Jednou, když jsme cestovali společně, dokonce Libuše zrušila naši rezervaci v hotelu a trvala na tom, abychom bydleli u nich. Bylo to příjemné a poznali jsme se ještě lépe.

Často jsme vyráželi i za hranice Československa, abychom viděli inscenace, na kterých Svob, jak se mu tehdy mezi přáteli říkalo, pracoval. Pamatuji si, že jsme jeli do Švýcarska, Itálie a samozřejmě do Londýna, kde jsme viděli *Prsten Nibelungův*. Cestovali jsme za ním také do Kanady, kdykoli tam měl inscenaci, a třikrát jsme trávili část léta v umělecké kolonii v Banffu. Tehdy ještě Svoboda neuměl tak dobře anglicky, a tak mu tam Jarka překládal a asistoval. Jeden rok také Svoboda cestoval po Americe se svými přednáškami a Jarka jej doprovázel, jak jen to šlo. Já jsem se tehdy jela podívat na jeho prezentaci na Yale. Pamatuji si, že měla ohromný úspěch. Svoboda také dvakrát vytvořil výpravu k inscenacím, které Jarka režíroval: ke Strindbergově *Sonátě snů* (1980) a ke Gogolově *Revizorovi* (1991). Když tu Svoboda byl, bydlel samozřejmě s námi v našem domě.

Když jsme bývali v Čechách a počasí dovolilo, často jsme jezdili ke Svobodovým na chatu do Krkonoš. Kolikrát, když jsme tam, nebo i jinam se Svobem cestovali autem, chtěl zastavit, aby si mohl vyfotit strom, výhled, nebo něco dalšího, co by mohl použít do svých výprav. Při tom všem jsme viděli vyrůstat Šárku, později také její milé děti, Jakuba a Terezu.

Když jsme se jednoho dne dozvěděli, že je Svob v nemocnici, bylo to strašné. Byli jsme ho navštívit a vůbec nás nenapadlo, že jej vidíme naposled. Zanedlouho odešla také Libuše. Inu, na všechny mi zůstaly krásné vzpomínky. Ale na Svobodu a Jarku nejvíc.

Epilog. Když Jarka v roce 2005 zemřel, zůstalo po něm velké množství výzkumného materiálu o českém divadle a Svobodovi, které bylo předáno několika univerzitám a knihovnám,

Faust – Fragments I a II, Piccolo Teatro Milano, 1989 a 1991

jež o něj projevily zájem. Většina dokumentů je uložena na Ohio State University v Jerome Lawrence and Robert E. Lee Theatre Research Institute, část pozůstalosti byla zaslána do Divadelního ústavu v Praze. Některé materiály jsem předala Šárce a Jakobovi do soukromého archivu Josefa Svobody, s nimi i devadesát šest audiokazet s rozhovory, které Jarka se Svobodou vedli o Svobově práci v průběhu těch dlouhých let jejich spolupráce a které také tvoří základ této knihy. Rozhovory dvou tvůrčích osobností, jež se měly ve vzájemné úctě. Jejich život a práce tak pokračuje.

Grayce S. Burian

březen 2014, Albany, New York
přeložila Barbora Příhodová

Faust - Fragments I a II, Piccolo
Teatro Milano, 1989 a 1991